

ספינת המעפילים 'ארטמיסיה', שהפכה לאוניית חברת 'עתידי' א.ק. 'עמוס' ושימשה את אנשי הפלי"ם באימוניהם לפי הספר 'מוולוס עד טארוס' א.ל. אברני, הוצאת 'הקיבוץ המאוחד' עמ' 44 - 45

'ארטמיסיה' נבנתה בשנת 1894, ע"י Holmes & Co.
תפוסה: ברוטו GRT 221 טון; נטו NRT 116 טון;
אורך: 37.00 מ'; רוחב: 6.40 מ'.

בתחילת שנת 1938 נשלחו שליחים מ'החלוץ' לאתונה בחיפוש דרכים להרחיב את ההעפלה בספינות גדולות יותר. למעלה מחודשיים שוטטו השליחים וחיפשו אוניה מתאימה. בסוף נפגשו עם שני אחים איטלקים, פינוצ'י, בעלים של ספינות דיג, ביניהן ספינה בשם 'ארטמיסיה' בנפח של כ-200 טון. פינוצ'י השיג עבורה רשיון להובלת נוסעים. איך השיג? ספק הפחם לספינה שיכנע את ידידו, סגן שר הצי היווני, כי רשיון כזה יזמן עבודה לימאים ויוסיף מטבע זר.

השליחים חתמו חוזה על הספינה, הודיעו על כך הביתה וביקשו לשלוח ימאי מהארץ שימשש מלווה ורב-חובל לעת הצורך והבריקו ללוי שווארץ בווארשה להכין 130 חלוצים להפלגה. עמירם שוחט, שהיה מ"נערי הירקון" וימאי מנוסה, גויס ע"י דוידקה ונשלח לפיראוס. כשראה עמירם את כלי השיט תקפה אותו חרדה. כך כתב עמירם שוחט: "ידעתי כי 130 האנשים העומדים להפליג בה בשלהי החורף, לא רק שאינם יורדי ים, אלא רואים ים בפעם הראשונה בחייהם. חששתי מהמועקה שלא תסור מהם ימים רבים."

בווער הפועל של ההסתדרות בחדר 17 היה "המשרד" - מרכז העצבים של ההעפלה. שם ישב אליהו גולומב, ישראל גלילי ושאל אביגור. בחדר סמוך ישב מוישלה צ'רבינסקי שחלש על "המשרד" ועל הקופה. אפרים דקל קלט במשטרה ידיעה על הספינה. הוא הודיע למוישלה שהודיע לדוידקה שהבריך לאתונה: "המשטרה יודעת. סירה שומרת בלילות. אסור לצאת בלי סירות מתאימות. לכמה ימים יש לכם אוכל ודלק? כשהחוף פנוי נגן אינטרנציונל". לספינה היה רק מקלט. ב-25 לאפריל '38 הגיעה הספינה לחוף, מול קיבוץ מצפה ים, התקליט השמיע אינטרנציונל והתחילה ההורדה. העולים ירדו בקבוצות של 7-12 איש בסירה ופזרו למקומות הקליטה. 'ארטמיסיה' חזרה ליוון ובה עמירם שוחט ולוי שווארץ מוכנים להפלגה נוספת.

הצלחת המעפילים לצאת מחופי יוון ולהגיע לארץ באין מפריע לא נעלמה מעיני השלטונות הבריטים בארץ. שגריר בריטניה ביוון הגיש מחאה לשר החוץ היווני על התרת פעילות הנוגדת אינטרסים של בריטניה. השר ענה על כך: מדוע הממשלה הארצישראלית מטילה את האחריות על ממשלת יוון כאשר היא לא עושה מאמצים מספיקים כדי לתפוס מהגרים יורדים בחוף?

חילופי דברים אלה נודעו למפקד המשטרה באתונה שהודיע על כך ללוי שווארץ והאיץ בו לזרז את הפלגתה השניה של 'ארטימיסיה'. הפעם דחסו בספינה 157 חלוצים וחלוצות והיה גם מכשיר קשר וחיים פרידלנדר, האלחוטן. חיים זוכר הפלגה זאת כנינוחה ונעימה: ב'פוסידון' עדיין לא העזו לשלוח בחורות ואילו נוכחות החלוצות ב'ארטימיסיה' תרמה להפגת המתח ויצירת אוירה מנומסת ותרבותית. על אף הצפיפות ערכו מסיבות, ערבי שירה והוציאו עתון קיר.

כשהגיעה הספינה לחוף ניתנו לה סימני אור, אך בספינה לא הצליחו להבחין באותות כי כל החוף היה מואר. דוידקה ביקש מחבריו בחברת החשמל להפסיק את הזרם לקטע זה. אפלה ירדה על הסביבה והאותות נקלטו. 'ארטימיסיה' הגיעה לחוף ביולי 1938, לא נתפסה, העולים ירדו בשלום ונשלחו למקומו הקליטה.

בדרכה של הספינה חזרה ליוון פקדה אותה סערה. רב החובל לא יכול היה להכנס לנמל בדרך כי בניירות היה רשום כי הוא מוביל 157 נוסעים ולא היה רישום על הורדתם במקום כשלהו. בפיראוס לא הקפידו על ספינות המובילות מעפילים.

'ארטמיסיה' המשיכה לשרת בהעפלה. היא העבירה פעמיים לארץ מעפילים מהאוניה 'דראגה' פעם אחת, מהאונייה 'ג'יפו' ופעמיים מהאונייה 'אלי'. הכל בשנת 1938. בשלב מסוים הוחרמה ע"י הבריטים.

בסוף שנת 1939 נרכשה מידי הבריטים ע"י חברת 'עתיד' בשותפות עם ה'הגנה' אשר שינו את שמה ל'עמוס'. 'עמוס' שימשה להכשרה מעשית של אנשי הפלי"ם.

נמל חיפה (צילום מ-1948) - נמל הבית של האוניות בהן שרתו ימאי הפלי"ם: 'עמוס', 'עמל', 'עתיד' ו'עליזה' ברקע: "צי הצללים" (אוניות המעפילים לשעבר)